

Til Kunnskapsdepartementet

Oslo 27. januar 2009

Hørings svar NOU 2008 : 18 – Fagopplæring for framtida

Fellesrådet for kunstfagene i skolen (FKS) representerer, Landslaget for medieundervisning (LMU), som organiserer lærere som underviser i et yrkesrettet utdanningsprogram, nemlig utdanningsprogrammet medier og kommunikasjon. Dette hørings svaret er derfor utarbeidet av LMU.

LMU støtter de fleste tiltakene som er foreslått, men ønsker å belyse disse spesielt.

6.3 Yrkesretting

Det er flott med fagdidaktiske kurs for fellelærere, men å få til god yrkesretting av fellesfagene krever i tillegg til kompetanse hos læreren som underviser i fellesfag, godt kontinuerlig *samarbeid* med yrkesfaglærerne. Pga timeantall i fellesfag må mange fellesfaglærere undervise på flere utdanningsprogram. Dette gjelder især små skoler som har få elever i de ulike programmene. Å delta i samarbeidet i flere programmer er derfor svært tidkrevende. Skal dette være mulig å gjennomføre på en tilfredsstillende måte, burde fellesfaglærere som underviser i flere utdanningsprogram ha redusert undervisningstid. Et godt samarbeid er langt lettere å få til på skoler med mange elever i de ulike programmene. Mange skoler driver allerede et godt arbeid for å yrkesrette fellesfagene.

I tillegg til de forslagene utvalget kommer med, fins det også alternativer. Én Oslo-skole har for eksempel sørget for at alle yrkesfaglærerne på medier og kommunikasjon til sammen også har kompetanse i alle fellesfagene. Dermed unngår de rene fellesfaglærere og har et langt bedre grunnlag for å få til god yrkesretting. Dette gjøres også delvis på mange andre skoler. Samtidig er forståelsen blant skoleledere ofte lav når det gjelder behovet for yrkesretting. Vi har altfor mange eksempler på at skoleledere plasserer fellesfaglærere framfor yrkeslærere med kompetanse i fellesfag til å undervise i fellesfag dersom fellesfaglæreren har høyere kompetanse innen faget. Dette er sjeldent til det beste for elevene. Det er derfor svært viktig at skoleledere skolerer og er i stand til å se den *helhetlig kompetansen* til lærere som skal undervise i fellesfag i yrkesrettede programmer.

6.3 Tilgang på læreplasser

Programmet har bare to lærefag, fotograffaget og mediegrafikerfaget. Med ca 120 skoler i landet som tilbyr medier og kommunikasjon er det et optimistisk anslag at i gjennomsnitt vil maksimum en elev per skole få mulighet til læreplass. Faglig råd for medier og kommunikasjon har etter samarbeid med organisasjoner innen mediebransjene sørget for at programmet har opprettet det yrkesrettede tredje året i skole, nemlig mediedesign vg3. Dette er et svært godt utdanningstilbud som spesielt reklamebransjen vil ha god nytte av, og som styrker elevenes mulighet til å komme inn på fagskoler/høgskoler som krever opptaksprøve. Til tross for at lærermiljøer i halvparten av landets fylker har arbeidet iherdig for å få opprettet dette tilbudet, er det dessverre bare fem (inkludert Oslo kommune) som har startet tilbudet i dette skoleåret (2008/2009). Kombinasjonen av mangel på forståelse i fylkene for arbeids- og utdanningsmuligheter, vil gi elevene samt presset fra samfunn/foreldre inntrykk av at man må ha studiekompetanse for å være et verdig menneske. Dette kan være årsaken til at få elever i dag er i dette tilbudet.

Forslaget om at elever som ikke får læreplass etter vg2, skal ha rett til to års yrkesfaglig opplæring, bør også kunne inkludere retten for elever på mediedesign vg3 til å få ett ekstra år til å ta studiekompetanse. Et fylke planlegger allerede å tilby kurset over halvannet år slik at det inkluderer studiekompetanse fra og med neste skolestart for å få til en bedre rekruttering. Se forøvrig senere kommentar om generell studieforberedthet.

Forøvrig burde alle fylker være pålagt både å markedsføre og å tilby alle utganger innen et utdanningsprogram.

6.3 Rådgivning og karriereveiledning

Det er gjort ett eneste forskningsprosjekt på utdanningsprogrammet medier og kommunikasjon, nemlig av ITU. Ola Erstad, Øystein Gilje og Thomas de Lange viser i rapporten *Morgendagens medieprodusenter* at ca en tredjedel av elevene valgte dette programmet fordi de ønsket å jobbe innenfor mediefag, en tredjedel fordi de syntes mediefag virket spennende og en tredjedel hadde planer om helt andre yrkesvalg, men trengte studiekompetanse og trodde dette var en spennende måte å oppnå den på. Den siste tredjedelen burde blitt rådet til noe helt annet! Det er en belastning for et yrkesrettet utdanningsprogram å få elever som vet at de vil noe helt annet. Fleksibiliteten med prosjektfordypningsfaget som også kan brukes til fellesfag, gir gode (og nødvendige) muligheter for å få til både god yrkes- og studiekompetanse, men øker også trykket fra elever som burde valgt annerledes. Denne tredjedelen er også en sterk gruppe som holdningsmessig er med på å undergrave yrkesrettingen. Derfor er det svært viktig å styrke rådgivningen. Det innebærer at rådgivere må forstå *hvorfor* medier og kommunikasjon er et yrkesrettet utdanningsprogram, at det faktisk *ikke* er et studiespesialiserende program.

6.4 Behov for mer spesialisert kunnskap

Innenfor fagområdene medier og kommunikasjon har tilbudet om utdanning på fagskolenivå i stor grad vært regissert av dyre privatskoler, mange uten særlig tilknytning til arbeidslivet og mange også uten reelt å være på et nivå over videregående opplæring.

Det er svært viktig at et fagskoletilbud både er gratis for elevene og ikke minst knyttes til behov i arbeidslivet. Derfor er det viktig å videreføre trepartssamarbeidet innen fagskoleutdanningen.

I tillegg til å være et tilbud om spesialisering som bygger på et fag- eller svennebrev, bør tilbudet også inkludere yrkesutdanning uten fag- eller svennebrev, som for eksempel mediedesign vg3.

6.4 Utbygging av Y-veien til flere fag

Den dyktigste grafiske designeren er den personen som først tar svennebrev i mediegrafikerfaget og dermed blir svært dyktig i produksjon, og deretter tar en grafisk design-utdanning på fag- eller høgsolenivå. I dag forventes det nemlig av en grafisk designer at hun kan produksjon. En god kompetanse i produksjon får de derimot ikke på høgsolen. Tilsvarende gjelder også innen nett- og filmproduksjon som også har mediegrafikerlæringer. Her er altså noen konkrete fagområder som Y-veien bør utvikles for.

6.4 Generell studieforberedthet

Utdanningsprogrammet medier og kommunikasjon er på mange måter et svært moderne yrkesrettet program som inkluderer grunnleggende utdanning innen mange fag og yrker som ikke har hatt tradisjonelle utdanningsløp. Lydteknikk er et eksempel, animasjon et annet. Yrkesaktive innen disse fagene har veldig ulik utdanning og mange er selvlærte. Etter hvert tilbys mange av disse fagene på høgsolen. Det er også en utviklingstrend at fag som tidligere har vært på fagsolenivå, flyttes til høgsolenivå. Grafisk design er ett eksempel på dette. Innen grafisk design, animasjon, lydteknikk, multimedieproduksjon osv. har mange norske elever benyttet seg av relevante fagsolen i utlandet, især i Storbritannia. Mange av disse utdanningstilbudene har bare krevd opptaksprøve og ikke studiekompetanse, men for å få lån i Statens lånekasse, må elevene ha studiekompetanse. Derfor har det vært svært viktig for dette utdanningsprogrammet at elevene både får en god yrkeskompetanse og også en god generell studiekompetanse.

Både rekrutteringen til mediedesign vg3 og fagopplæringen innen programmet lider under kravet om generell studiekompetanse for at elevene skal kunne gå videre på de utdanningsløpene de ønsker. Mange mediegrafikerlæringer tar for eksempel studiekompetanse på kveldstid (nettbasert undervisning) for å kunne studere videre senere. Samtidig viser jo forskning at studenter uten formell studiekompetanse gjør det vel så bra på høgsolen som elever med formell studiekompetanse.

Vi mener dette viser hvor undervurdert arbeidslivskompetansen er i det formelle utdanningssystemet og ønsker derfor alle tiltak som på en fornuftig måte gir ungdom generell studieforberedthet, velkomne.

6.6 Kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen

Vi er opptatt av alle tiltak som kan forbedre kvaliteten i utdanningsprogrammet. Vi er nemlig svært bekymret for utviklingen vi opplever. Det at medier og kommunikasjon er et utdanningsprogram for fag og yrker uten tradisjonell opplæring, gjør at svært mange

ulike kompetanser rekrutteres blant lærere. Vi synes det er riktig og nødvendig at det stilles krav om minst fire års yrkespraksis for å ansette lærere med svennebrev, mens det derimot er merkelig at det samme kravet ikke stilles nye lærere med høgskole- eller universitetsutdanning. Stadig ansettes det i utdanningsprogrammet lærere som aldri har vært i arbeidslivet innen medier. Det er nok en gang undervurdering av nødvendigheten av en arbeidslivserfaring for et yrkesrettet utdanningsprogram. Dessuten er det også sånn at en lærer med arbeidslivserfaring både har med seg et personlig nettverk til arbeidslivet og en kompetanse om virkeligheten der ute i mediebedriftene. Begge deler er ganske vesentlig for å få til et godt samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Begge deler er også ganske nødvendige for å kunne utdanne elevene til et aktivt yrkesliv.

6.7 Lærere og instruktører i fag- og yrkesopplæringen

Dette er gode forslag!

Vi vil spesielt framheve det siste forslaget, nemlig å få til gode systemer for at yrkesfaglærere kan hospitere i arbeidslivet. Det handler både om å rydde plass i arbeidstiden for lærerne, men også om få en aksept i arbeidslivet om hensikten og viktigheten. Det vil være lurt å lage noen prøveprosjekt. Vi er gjerne samarbeidspartnere og har et lærerteam på en skole i startgropa for å få til hospitering.

6.8 Forskning og dokumentasjon om fag- og yrkesopplæring

Også veldig gode forslag! Vi vil gjerne bli forsket på, og det er veldig bra med struktur og regelmessighet.

6.9 Internasjonalisering

Vårt utdanningsprogram er opprettet takket være gode internasjonale kontakter innen grafisk bransje. Hospitering er flott, men bare det å møte lærere innen de samme fagene fra ulike land, er en utrolig inspirasjonskilde. En tilskuddsordning for deltakelse i alle typer nettverk som gir oss økt forståelse for utviklingen innen våre fagområder